

# Kalendárium

osobností a udalostí

na rok 2021

## Prehľad výročí osobností a udalostí na rok 2021

rok 2021	Rok slovenského dizajnu Európsky rok železníc
10. január	200. výročie narodenia Janka Matúšku
3. marec	100. výročie vzniku Speváckeho zboru slovenských učiteľov
apríl	100. výročie uvedenia podzemnej vodnej elektrárne v Kremnici do prevádzky
25. jún	280. výročie korunovácie Márie Terézie v Bratislave za uhorskú kráľovnú
11. júl	50. výročie zdolania prvej osemtisícovej hory Nanga Parbat (8125m)
3. august	100. výročie objavenia Demänovskej jaskyne slobody
3. november	95. výročie vzniku Slovenského rozhlasu a 65. výročie Slovenskej televízie
8. november	100. výročie úmrtia P.O. Hviezdoslava
19. november	180. výročie narodenia A. Kmeťa
27. november	70. výročie úmrtia B.S. Timravy
27. november	100. výročie narodenia RSDr. A. Dubčeka

## Rok slovenského dizajnu



Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky vyhlásilo rok 2021 za **Rok slovenského dizajnu**. Jeho hlavným cieľom je zviditeľniť slovenských dizajnérov a výrobcov v rámci Slovenska, ako aj v zahraničí. Myšlienka Roka slovenského dizajnu 2021 (RSKD 2021) sa opiera o okrúhle výročia, jedným z nich je 30. výročie založenia Slovenského centra dizajnu v Bratislave, a tiež osobností, ktoré významne ovplyvňovali a usmerňovali vývin slovenského dizajnu na Slovensku (Ján Čalovka, Igor Didov a iní).

## Európsky rok železníc



Európska komisia navrhla vyhlásiť rok 2021 za Európsky rok železníc. Sériou podujatí, kampaní a iniciatív chce v tomto roku propagovať železničnú dopravu ako udržateľný, inovatívny a bezpečný spôsob dopravy, ktorý neprodukuje uhlíkové emisie. Európsky rok železníc má za cieľ aj urýchlenie modernizácie železničnej dopravy, ktorá je potrebná na to, aby sa stala populárnejšou alternatívou menej udržateľných druhov dopravy. Zámerom plánu je zdôrazniť prínos železnice pre ľudí, hospodárstvo a klímu a zamerať sa na zostávajúce prekážky, ktoré bránia vzniku jednotného európskeho železničného priestoru bez hraníc.

## Január

200. výročie narodenia Janka Matúšku (10. 1. 1821)



Celým menom sa volal Janko Vlastimil Matúška, bol to slovenský romantický básnik, prozaik, publicista a dramatik, zberateľ ľudovej slovesnosti, prívrženec štúrovského hnutia. Bol členom Ústavu reči a literatúry československej. Už v mladosti, počas štúdií získal vlastenecké povedomie, ktoré sa v ňom hlboko zakorenilo a prevádzalo jeho život a odzrkadľovalo sa aj v jeho tvorbe. Písal hlavne vlastenecké básne a veršované povesti. Pohnuté časy, prenasledovanie a tresty pre ľudí, ktorí sa zapájali do národného hnutia, frustráciu a hnev zmiešaný so smútkom pretavil do básne **Nad Tatrou sa blýska**, ktorá znárodnela a stala sa slovenskou štátnou hymnou.

## Marec

100. výročie vzniku Speváckeho zboru slovenských učiteľov (3. 3. 1921)



Spevácky zbor slovenských učiteľov patrí medzi špičkové amatérske mužské spevácke zbory na Slovensku. Prvým dirigentom bol prof. Miloš Ruppeltdt. S myšlienkou založiť tento zbor prišli učitelia z vtedajšej Trenčianskej župy. V repertoári majú skladby popredných slovenských, ale aj zahraničných klasických i súčasných skladateľov. Od roku 1933 má trvalé sídlo v Trenčianskych Tepliciach.

## Apríl

100. výročie uvedenia podzemnej vodnej elektrárne v Kremnici do prevádzky



Podzemná vodná elektrárň v Kremnici je svetovým unikátom. Je jednou z najstarších elektrární na svete. Nachádza sa v hĺbke 245 metrov pod zemou, čím si vyslúžila európske prvenstvo a celý objekt si vyslúžil aj titul technická pamiatka svetového významu. Unikátom sa elektrárň stala aj preto, že voda na pohon turbín je privádzaná z prítokov rieky Turiec, ktorý ústi do Váhu a odvádzaná je Hlavnou dedičnou štôľňou do rieky Hron. Pracuje nepretržite 24 hodín denne a 365 dní do roka ešte aj dnes.

## Jún

280. výročie korunovacie Márie Terézie v Bratislave za uhorskú kráľovnú (25. 6. 1741)



Najvýznamnejším a najznámejším panovníkom, ktorý bol v Bratislave korunovaný, bola Mária Terézia - najstaršia dcéra cisára Karola VI. Keďže cisár Karol nezanechal mužského potomka, celé habsburské dedičstvo pripadlo Márii Terézii. Preto bola korunovaná ako kráľ. Mala v tom čase 24 rokov. Bola to jej prvá významná udalosť, s ktorou vstúpila do sveta panovníkov. Najväčšiu podporu dostala od uhorských magnátov. Tí ju uznali za otcovu nástupníčku a súhlasili z jej korunovaním za kráľovnú. Zúčastniť sa na nej smeli len najvyššie postavení uhorskí cirkevní a svetskí magnáti. Doba vlády Márie Terézie predstavuje obdobie najväčšieho rozvoja mesta, kedy sa Bratislava stala najvýznamnejším mestom celého Slovenska a Uhorska. Hrad sa stal reprezentačným kráľovským sídlom a strediskom spoločenského a politického života.

## Júl

50. výročie zdolania prvej osemtisícovej hory Nanga Parbat - 8125 m. (11. 7. 1971)



Hora Nanga Parbat našim horolezcom učarovala natoľko, že po neúspešnej prvej výprave v r. 1969 to nevzdali a v roku 1971 sa vybrali na druhú, už s úspešným koncom. Vedúcim početnej výpravy bol Ivan Gálfy, no na vrchol sa dostali len dvaja horolezci z Československa, Slováci Ivan Fiala a Michal Orolin. Bol to významný medzník v ére československého horolezectva.

## August

100. výročie objavenia Demänovskej jaskyne slobody (3. 8. 1921)



Národná prírodná pamiatka Demänovské jaskyne na severnej strane Nízkych Tatier je najdlhším jaskynným systémom na Slovensku. Medzi jej dominanty patrí Demänovská jaskyňa slobody, ktorá dlhé roky očarúva návštevníkov bohatou výzdobou rozličných farieb, tajuplným podzemným tokom Demänovky i čarokrásnymi jazierkami. Jaskynné priestory sú vyzdobené živými kvapľovými útvarmi sfarbenými zlúčeninami železa a mangánu do žltá až červena. Raritou sú inoväťové stalaktity. Jaskyňa pozostáva z dómov, siení a chodieb, vytvorených v šiestich jaskynných úrovniach. Je najviac navštevovanou sprístupnenou jaskyňou na Slovensku.

## November

95. výročie vzniku Slovenského rozhlasu a 65. výročie Slovenskej televízie

(3.

11 .1926, 1956)



História televízneho vysielania na Slovensku je úzko spätá s Československou televíziou (ČST), ktorej prvé vysielanie - z pražskej Meštianskej besedy – sa objavilo na obrazovkách 1. mája 1953. Ďalšie štúdio začalo vysielateľ 31. decembra 1955 z Ostravy a 3. novembra 1956, pri príležitosti 30. výročia rozhlasového vysielania na Slovensku, televízne štúdio Bratislava a 25. februára 1962 štúdio Košice. Prvým programom bolo vystúpenie SĽUK-u, ktorý diváci sledovali na asi 500 obrazovkách. V tom čase bol k dispozícii trojkamerový prenosový voz a provizórna hlásateľňa, umiestnená v priestoroch vysielateľa na Kamzíku.

100. výročie úmrtia Pavla Országha Hviezdoslava (8. 11. 1921)



Vlastným menom Pavol Országh bol slovenský spisovateľ, básnik, dramatik, významná osobnosť spoločenského života, predstaviteľ literárneho realizmu, advokát a čestný predseda Matice slovenskej. Napriek tomu, že vyštudoval na právnickej akadémii v Prešove a venoval sa právu ako advokát a tiež sudca, do histórie sa zapísal hlavne ako literát. Svoj život prežil na Orave, ktorá bola jeho srdcovou záležitosťou. Lásku k nej pretavil aj do svojich diel. Svojou tvorbou a nezameniteľným literárnym štýlom sa trvalo zapísal do slovenskej literatúry.

## 180. výročie narodenia Andreja Kmeťa (19. 11. 1841)



Andrej Kmeť bol významný slovenský kňaz, archeológ, geológ, mineralóg, paleontológ, historik, botanik a etnograf. Napriek tomu, že nemal odborné vzdelanie ako historik a archeológ, bol jedným z prvých, ktorý u nás robil systematické archeologické vykopávky s odbornými opismi nálezov. Do dejín svetovej botaniky vstúpil objavením nových druhov rastlín, najmä ruží. Najcennejším výsledkom jeho botanickej činnosti je unikátny herbár (uložený v SNM v Bratislave), ktorý slúži ako základ pre ďalší rozvoj slovenskej botaniky. Zaoberal sa geológiou a petrografiou. V oblasti geológie a mineralógie spolupracoval s Baníckou a lesníckou akadémiou v Banskej Štiavnici. Zaujímala ho tiež etnografia a folkloristika. Jeho záber je naozaj veľký a zároveň obdivuhodný. Bol to všestranne zameraný človek, veľká osobnosť slovenského národa.

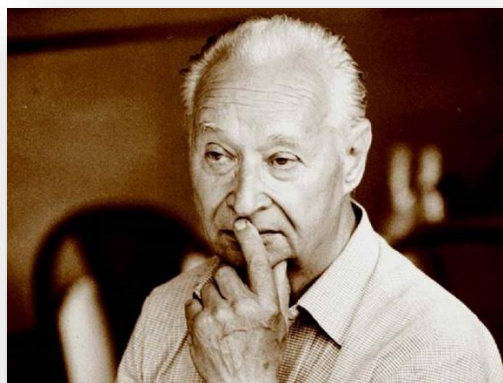
## 70. výročie úmrtia Boženy Slančíkovej-Timravy (27. 11. 1951)



Božena Slančíková bola slovenská prozaička a dramatička. Písala pod pseudonymami Timrava, či Teta z Polichna. Bola vrcholnou predstaviteľkou druhej fázy slovenského realizmu. Jej život bol poznačený osobnými aj pracovnými problémami. Pretože žila v ústraní od centier spoločného a umeleckého diania, literárne obzory jej rozširovala rodina a stretnutia s básnikom a prozaikom Kolomanom Banšekom, ktorý ju priviedol k písaniu. Jej literárna tvorba zahŕňa najmä poviedky a novely a sporadicky písala aj divadelné hry. Vo svojich dielach podávala dokonalý popis ľudí a ich mentality svojej doby a kritizovala politické aj národnostné problémy spoločnosti. Príbehy zasadzovala do dedinského prostredia a čerpala pri nich z vlastných zážitkov a skúseností.



## 100. výročie narodenia RSDr. Alexandra Dubčeka (27. 11. 1921)



Alexander Dubček bol slovenský politik, štátnik a vrcholný predstaviteľ Pražskej jari 1968. Osobnosť nielen slovenského, ale aj československého významu, zároveň osobnosť uznávaná svetovými politikmi. Od januára 1968 zastával funkciu prvého tajomníka ÚV KSČ, v ktorej presadzoval politiku „socializmu s ľudskou tvárou.“ Tento reformný proces snažiaci sa o demokratizáciu komunistického režimu ukončila 21. augusta 1968 invázia vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR. 17. apríla 1969 vo funkcii prvého tajomníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka nahradil Gustáv Husák. Po nežnej revolúcii sa A. Dubček vrátil do politického života ako predseda Federálneho zhromaždenia ČSFR a predseda Sociálnodemokratickej strany Slovenska. Zomrel 7. 11. 1992 po dopravnej nehode služobného auta.

Zostavila: Oľga Schillerová, Oddelenie akvizície a metodiky TKLV, 2021